

Barbara Janczak
AGH Akademia Górniczo-Hutnicza
Biblioteka Główna

Edukacja informacyjna użytkowników w bibliotekach polskich uczelni technicznych (w świetle badań ankietowych)

Streszczenie: W artykule przedstawiono wyniki badań ankietowych dotyczących stanu edukacji informacyjnej w bibliotekach polskich uczelni technicznych. Omówiono rodzaje szkoleń dla użytkowników w zakresie umiejętności informacyjnych, ich status, formy oraz zakres tematyczny. Poruszono problem badania statystyk korzystania ze szkoleń i satysfakcji uczestników z poszczególnych form kształcenia. Uwzględniono również zagadnienie tworzenia e-kursów przez biblioteki uczelni technicznych i ewentualnej współpracy w tym zakresie.

Słowa kluczowe: dydaktyka biblioteczna, biblioteki uczelni technicznych, edukacja informacyjna, badania ankietowe, kształcenie on-line

Wprowadzenie

Podstawową misją bibliotek akademickich jest wspomaganie procesu dydaktycznego¹, m.in. poprzez umożliwianie dostępu do źródeł informacji. Jednak, aby źródła takie mogły być właściwie wykorzystane, niezmiernie ważna jest umiejętność posługiwania się nimi. Kształcenie umiejętności informacyjnych, nazywane też alfabetyzacją informacyjną (od ang. *information literacy*), to zadanie ogólnouczelnianej działalności dydaktycznej, w szczególności zajęć seminaryjnych. Istotną rolę w tym zakresie odgrywają biblioteki akademickie. Wiele bibliotek od lat z powodzeniem realizuje to zadanie. W ostatnim czasie daje się zauważyć tendencję do wdrażania zdalnych form kształcenia w tym zakresie z wykorzystaniem Internetu (*e-learning*).

Zastosowanie e-kursów w dydaktyce umożliwia [...] *uniezależnienie się stron procesu dydaktycznego od zasady miejsca i czasu. Student ma możliwość korzystania z materiałów dydaktycznych, a nawet uczestniczenia w zajęciach w dowolnym, wybranym przez siebie miejscu i czasie*². Każda biblioteka, która chce sprostać oczekiwaniom nowoczesnego użytkownika, nie może pominąć e-learningu jako jednej z popularnych form kształcenia na odległość. Kursy e-learningu stały się też jednym z elementów wizerunku nowoczesnej biblioteki naukowej, a także jej promocji.

¹ DOBRZYŃSKA-LANKOSZ, E., GARCZYŃSKA, M. Biblioteka akademicka a społeczność akademicka — wspomaganie procesów dydaktycznych i działalności naukowej na przykładzie Biblioteki Głównej AGH. W: *Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych. Materiały konferencyjne. Łódź, 25–27 czerwca 2008 r.* Łódź: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, 2008, s. 121–123.

² KUZAK, T. E-learning we współczesnej szkole wyższej. W: CHRZAŚCZ, A., KUSIAK, J. (red.). *E-learning w społeczeństwie wiedzy. Materiały konferencyjne.* Łódź: Wydaw. WSHE, 2005, s. 39.

W e-learningu tkwi ogromny potencjał, który należy jak najszybciej wykorzystać również w bibliotekach naukowych. Prezentację tych aspektów stanu dydaktyki bibliotecznej w bibliotekach uniwersyteckich odnaleźć można w artykule Ewy Jadwigi Kurkowskiej³, a kształceniu użytkowników informacji w bibliotekach uczelni medycznych poświęcono specjalną konferencję⁴. Odbyły się też trzy konferencje z cyklu *E-learning wyzwaniem dla bibliotek*. W odniesieniu do bibliotek uczelni technicznych, poza dobrze udokumentowaną w literaturze przedmiotu działalnością dydaktyczną Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej⁵, brak jest szczegółowych doniesień na ten temat. Ten fakt stał się przesłanką do zbadania sytuacji w pozostałych bibliotekach uczelni technicznych w kraju.

Cele i materiał badawczy

Celem badania była analiza aktualnego stanu i perspektyw kształcenia umiejętności informacyjnych w polskich bibliotekach uczelni technicznych z uwzględnieniem możliwości zdalnej edukacji. Badanie przeprowadzono na podstawie specjalnie przygotowanej ankiety oraz analizy internetowych stron domowych bibliotek. W kwietniu 2011 r. ankietę rozesłano drogą elektroniczną do dyrektorów 20 bibliotek największych uczelni technicznych z prośbą o udzielenie odpowiedzi. Na ankietę niezwłocznie zareagowało jedynie 11 bibliotek, przesyłając tą samą drogą wypełnione ankiety zwrotne.

Jesienią 2011 r. wznowiono akcję i powtórnie poproszono o wypełnienie ankiety te biblioteki, które nie udzieliły wcześniej odpowiedzi, dodatkowo wysłano ankiety też do innych bibliotek uczelni technicznych znajdujących się na liście Konferencji Rektorów Polskich Uczelni Technicznych (KRPUT)⁶. W efekcie otrzymano jeszcze 5 zwrotnych ankiet.

Ogółem udział w badaniu zaproponowano 26 bibliotekom uczelni kształcących na kierunkach technicznych (21 uczelni członkowskich KRPUT i 5 uczelni stowarzyszonych z KRPUT). Wypełnioną ankietę otrzymano z 16 bibliotek, w tym: 13 bibliotek politechnik, biblioteki Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego (d. Politechniki Szczecińskiej), Wojskowej Akademii Technicznej, Szkoły Głównej Służby Pożarnictwa w Warszawie. W badaniach uwzględniono również BG AGH. Tak więc odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie uzyskano z 17 bibliotek.

³ KURKOWSKA, E.J. Wykorzystanie Internetu w działalności dydaktycznej polskich bibliotek uniwersyteckich. W: *Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych. Materiały konferencyjne*. Łódź, 25–27 czerwca 2008 r. Łódź: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, 2008, s. 391–401.

⁴ BUSSE-TURCZYŃSKA, E., SZCZEPAŃSKA, B. (red.). 25. Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. *Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej*. Lublin — Kazimierz Dolny 12–14 czerwca 2006 [on-line]. [Warszawa]: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, K[omisja] W[ydawnictw] E[lektronicznych], 2006 [Dostęp 25.09.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/25kpbm/>.

⁵ Zob. np.: JANCZAK, B. Pół wieku dydaktyki bibliotecznej w AGH. *PTINT* 2009, nr 1–2, s. 26–34.

⁶ *Konferencja Rektorów Polskich Uczelni Technicznych (KRPUT)* [on-line]. [Dostęp 25.09.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://krput.p.lodz.pl/>.

Ankieta składała się z 20 pytań, które zgrupowano w czterech blokach:

- I. Przesposobienie biblioteczne dla studentów I roku (data wdrożenia, forma, zakres tematyczny, czas trwania, obligatoryjność zajęć).
- II. Kształcenie umiejętności informacyjnych dla studentów starszych lat, doktorantów i pracowników uczelni (data wdrożenia, forma, zakres tematyczny, czas trwania, adresaci szkolenia, status oraz forma zaliczania zajęć).
- III. Stan zaawansowania prac wdrożeniowych e-learningu do celów kształcenia umiejętności informacyjnych.
- IV. Statystyki prowadzonych szkoleń i badanie satysfakcji uczestników z poszczególnych form kształcenia.

W celu uaktualnienia danych, we wrześniu 2012 r. przejrano ponownie strony domowe ankietowanych bibliotek.

Wyniki badań

Edukacja informacyjna bibliotek jest dwustopniowa. Etap pierwszy, zwany przysposobieniem bibliotecznym, realizowany na ogół dla studentów I roku, ma na celu zapoznanie użytkowników z zasadami funkcjonowania bibliotek i korzystania z zasobów informacyjnych. Analiza części pierwszej ankiety poświęconej temu zagadnieniu prowadzi do następujących stwierdzeń.

Tradycja tego typu szkoleń w uczelniach technicznych ma już 60 lat. Jako pierwsza wprowadziła je Politechnika Poznańska (w 1952 r.). W połowie lat 50. poprzedniego stulecia również biblioteki Akademii Górniczo-Hutniczej i Politechniki Wrocławskiej uruchomiły podobne zajęcia. W kolejnych dziesięcioleciach, szczególnie w latach 60. i 70., dołączyły do tego grona inne biblioteki. W różnych bibliotekach forma szkoleń ewoluowała w ciągu dziesięcioleci od wykładu i ćwiczeń do filmu czy prezentacji multimedialnej.

Obecnie szkolenia tradycyjne prowadzone są w 12 bibliotekach (71%), z czego: w 5 ośrodkach — w formie wykładu i ćwiczeń (29%), w 4 bibliotekach — w formie wykładu i prezentacji multimedialnej (24%), w 2 przypadkach jest to sam wykład (12%), 1 biblioteka proponuje spotkanie informacyjne połączone z oprowadzeniem grupy po bibliotece w celu zaprezentowania ważnych dla użytkownika agend (6%). Szkolenie takie trwa zazwyczaj jedną lub dwie godziny lekcyjne. W 5 bibliotekach (29%) zrezygnowano z prowadzenia szkoleń tradycyjnych na rzecz kształcenia on-line.

Z powyższej analizy danych ankietowych wynika, że rozpoczęte w latach 50. XX w. tradycyjne szkolenia z przysposobienia bibliotecznego są nadal prowadzone w większości bibliotek szkół technicznych. Często są wspomagane lub wypierane przez zdalne formy nauczania. Szkolenia on-line w swojej ofercie dydaktycznej ma obecnie 10 bibliotek (58%). Jedna z bibliotek zawiesiła funkcjonowanie kursu on-line ze względu na niską skuteczność, jednak po modyfikacji planuje wprowadzenie go jako równoległej formy uzupełniającej szkolenie tradycyjne. W trakcie opracowania tej formy edukacyjnej są 3 ośrodki (18%), 2 biblioteki planują jej uruchomienie (12%), 1 nie przewiduje włączenia jej do oferty dydaktycznej (6%) i 1 nie udzieliła odpowiedzi na pytanie o stan przygotowań w tym zakresie (6%). Spośród 10 propozycji szkoleń on-line umieszczonych przez biblioteki na stronach

domowych (w latach 2008–2011) połowa została opracowana z wykorzystaniem możliwości platformy e-learningowej Moodle. Szczegółowe omówienie jednego z takich szkoleń odnaleźć można w publikacji Anny Grucy⁷.

Początkowo szkolenia z przysposobienia bibliotecznego były obowiązkowe i warunkowały korzystanie ze zbiorów bibliotecznych lub zapisanie do grona użytkowników biblioteki, a często i zaliczenie I roku studiów. W ostatnim czasie obserwuje się tendencję do rezygnacji z obligatoryjności tych szkoleń, jednakże w 5 ośrodkach (29%) są one nadal obowiązkowe.

Kolejna część ankiety obejmowała pytania dotyczące edukacji w zakresie umiejętności informacyjnych. Celem szkolenia adresowanego do studentów lat starszych, doktorantów i młodych pracowników nauki jest kształtowanie umiejętności wyszukiwania informacji i przygotowanie do świadomego korzystania z zasobów informacyjnych. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że w 14 ośrodkach (82%) prowadzone są szkolenia tradycyjne w zakresie umiejętności informacyjnych, pozostałe 3 biblioteki (18%) nie prowadzą i nie zamierzają prowadzić tej formy szkoleń, przy czym 2 z nich planują w przyszłości uruchomienie kursów on-line. W dalszej części analizy uwzględniono odpowiedzi bibliotek, które tego rodzaju szkolenia prowadzą.

W 13 ośrodkach (93%) szkolenie tradycyjne ma formę wykładu i ćwiczeń. Wszystkie biblioteki włączyły do programu szkolenia trzy zagadnienia: prezentacja baz danych, wyszukiwanie informacji w bazach danych oraz prezentacja biblioteki cyfrowej (13 bibliotek — 93%). Program 11 bibliotek (85%) uwzględnia też poszukiwania w katalogach. W 10 ośrodkach (77%) omawiane są zasady cytowania źródeł, a w 9 (70%) zasady tworzenia bibliografii załącznikowej. Tylko 3 biblioteki (23%) poświęcają część zajęć problemowi redagowania prac naukowych. Respondenci z poszczególnych ośrodków wskazywali ponadto na kształcenie innych umiejętności, wśród nich: korzystanie z narzędzi informatycznych ułatwiających wyszukiwanie, strategię wyszukiwania, kryteria oceny jakości i wiarygodności źródeł informacji, tworzenie własnej bazy bibliograficznej, a także zajęcia z informacji patentowej i normalizacyjnej. Jedna z bibliotek udzieliła enigmatycznej odpowiedzi na pytanie dotyczące tego aspektu zagadnienia: *Jest różnie na różnych wydziałach, tak pod względem formy, jak i zagadnień poruszanych na szkoleniu. Są też wydziały, na których takich zajęć się nie prowadzi!*, nie zaznaczając żadnej z proponowanych opcji ani nie podając własnych. Nie można wykluczyć, że w bibliotece jest podobnie jak w pozostałych ośrodkach.

We wszystkich uczelniach uczestnikami szkolenia są dyplomanci studiów II stopnia (magisterskich) na przedostatnim lub ostatnim roku studiów, a w 10 z nich (77%) szkoleni są również studenci I, II lub III roku studiów I stopnia (licencjackich i inżynierskich). Również

⁷ GRUCA, A. Szkolenie biblioteczne w formie e-learningu w Bibliotece Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej. W: RUX, E. (red.). *E-learning w bibliotekach: materiały z ogólnopolskiej konferencji "E-learning wyzwaniem dla bibliotek"* (Częstochowa, 11-12.10.2011). Warszawa: Agencja SUKURS, 2012, s. 95–98.

w 10 (77%) uczelniach (ale niekoniecznie tych samych) w szkoleniach uczestniczą doktoranci.

Jeśli chodzi o status szkolenia oraz jego miejsce w systemie edukacji, sytuacja przedstawia się bardzo różnie w poszczególnych uczelniach. Tylko w 1 ośrodku (7%) zajęcia są obowiązkowe dla wszystkich studentów i kończą się zaliczeniem oraz wpisem do indeksu. Również w 1 ośrodku (7%) szkolenia są nieobowiązkowe i udział w nich nie jest w żaden sposób potwierdzany. Jedna uczelnia prowadzi obowiązkowe szkolenia dla około połowy swoich studentów. Trzy biblioteki prowadzą szkolenie w ramach seminarium dyplomowego i potwierdzają udział w postaci listy uczestników. W pozostałych 8 uczelniach, zależnie od wydziału lub nawet kierunku studiów, w obrębie uczelni panuje duża różnorodność — istnieją zarówno szkolenia obowiązkowe (czasami nawet wpisane do programu studiów), jak i nieobowiązkowe, odrębne lub jako część składowa seminarium dyplomowego, a ich potwierdzeniem jest wpis do indeksu lub lista uczestników.

Obecnie 3 biblioteki przygotowały moduł kształcenia zdalnego, 2 kolejne opracowują taki moduł, a w 6 innych planuje się uruchomienie tej formy. Zasadniczo program zdalnych szkoleń nie odbiega od programu szkoleń tradycyjnych i obejmuje prezentację biblioteki i źródeł, podstawy informacji naukowej, poszukiwania w katalogach, prezentację i wyszukiwanie informacji w bazach danych i bibliotece cyfrowej, zasady cytowania źródeł, ocenę jakości i wiarygodności źródeł, tworzenie własnej bazy bibliograficznej oraz informację patentową i normalizacyjną.

Zaskakujący wydaje się fakt, że tylko respondenci z 4 bibliotek, które nie wprowadziły jeszcze zdalnego kształcenia umiejętności informacyjnych, uznali, że współpraca z innymi bibliotekami technicznymi w tym zakresie mogłaby być korzystna i ewentualnie by ją podjęli. Osiem ośrodków nie jest zainteresowanych wspólnym opracowaniem modułu zdalnego kształcenia, a 2 biblioteki nie odpowiedziały na pytanie dotyczące ewentualnej współpracy. Pozostałe biblioteki nie widzą potrzeby takiej współpracy.

Kilka pytań w ostatniej części ankiety poświęcono statystyce szkoleń i badaniom satysfakcji uczestników z poszczególnych form kształcenia. W 12 bibliotekach prowadzi się statystykę uczestnictwa w szkoleniach, jednakże tylko 10 z nich podało dane procentowe (przeważnie cząstkowe i nie zawsze klarowne). Dziewięć bibliotek podzieliło się informacją na temat szkoleń dla studentów I roku: w 5 z nich wszyscy studenci I roku biorą udział w szkoleniu tradycyjnym (jedna z tych bibliotek prowadzi również szkolenie on-line, ale nie podała danych statystycznych), w 1 — wszyscy studenci są objęci szkoleniem zdalnym, w kolejnej bibliotece w szkoleniu tradycyjnym bierze udział 11% i w zdalnym ok. 90% studentów. Pozostałe 2 biblioteki prowadzą tylko jedną formę szkolenia. W jednej z nich 70% studentów korzysta ze szkolenia tradycyjnego, a w drugiej 50% — ze zdalnego.

Gorzej sytuacja przedstawia się, jeśli chodzi o kształcenie studentów lat starszych w zakresie umiejętności informacyjnych. Tylko 4 biblioteki przekazały informację o danych statystycznych, w tym 1 prowadząca obie formy kształcenia (udział w nich wynosi: 10% — w tradycyjnej i 100% w zdalnej) i 3 prowadzące szkolenia tradycyjne (udział w poszczególnych bibliotekach to 5%, 10% i 30%). Ponadto w jednej bibliotece, która prowadzi 6-godzinne obowiązkowe tradycyjne szkolenie, uczestniczy 90% studentów I roku studiów.

Satysfakcję z przeprowadzanych szkoleń badają 4 biblioteki. W 1 bibliotece satysfakcja uczestników z poszczególnych szkoleń przedstawia się następująco: tradycyjne przysposobienie biblioteczne — 5%, zdalne — 95%, tradycyjna edukacja informacyjna — 50%, zdalna — 50%. Inny ośrodek podał tylko odsetek usatysfakcjonowanych uczestników zajęć z przysposobienia bibliotecznego w formie tradycyjnej (55%) i kolejny — odsetek usatysfakcjonowanych uczestników tradycyjnego szkolenia w zakresie umiejętności informacyjnych (93%). Z 1 biblioteki nie napłynęły dane. Oprócz tego w 1 bibliotece bada się efektywność szkolenia, ale danych nie dostarczono.

Omówienie wyników i wnioski

Przeprowadzone badania wskazują, że biblioteki uczelni technicznych prowadzą edukację informacyjną, w większości dwustopniową, w postaci szkoleń skierowanych do studentów I roku z zakresu techniki korzystania z biblioteki oraz do studentów starszych, przedostatnich lub ostatnich lat studiów, i doktorantów z zakresu umiejętności informacyjnych szczególnie przydatnych w trakcie przygotowania prac dyplomowych. W ostatnich latach daje się zauważyć tendencja do znoszenia obligatoryjności szkoleń I stopnia oraz uruchamiania zdalnych form kształcenia równoległe z istniejącymi tradycyjnymi formami lub wręcz do rezygnacji z form tradycyjnych na rzecz zdalnej edukacji. Staje się to możliwe dzięki powszechnej komputeryzacji i coraz lepszej znajomości narzędzi informatycznych wśród młodzieży. Zdalne przysposobienie biblioteczne ma powszechnie znane walory edukacji na odległość i zdaje się dobrze spełniać swe zadanie także w odniesieniu do użytkowników bibliotek.

W wielu uczelniach o profilu technicznym panuje duża różnorodność pod względem usytuowania szkoleń w programie studiów, ich obligatoryjności i sposobu zaliczania. To zróżnicowanie występuje na poziomie poszczególnych uczelni, ale również na poziomie wydziałów czy kierunków danej uczelni, a wynika ono przede wszystkim z braku jednolitych uregulowań zarówno resortowych, jak i uczelnianych. Obecność szkoleń w systemie kształcenia, a także ich zakres i status, zależy głównie od przychylności władz wydziałowych i pracowników dydaktycznych sprawujących opiekę nad dyplomantami.

W większości uczelni kształcących umiejętności informacyjne dominuje tradycyjna forma zajęć, tj. wykład (zwykle połączony z prezentacją) i ćwiczenia. Zaletami tego rodzaju szkolenia są: bezpośredni kontakt z wykładowcą, indywidualne podejście do uczestników, uwzględnienie ich potrzeb, możliwość spersonalizowanej interakcji na linii wykładowca — słuchacz. Przed wieloma bibliotekami stoi poważne wyzwanie opracowania równoległych zdalnych kursów w zakresie edukacji informacyjnej.

Opracowaniu i wdrożeniu kursu on-line towarzyszyć powinna troska o ustalenie właściwego zakresu tematycznego szkolenia (strategia wyszukiwawcza, wyszukiwanie źródeł informacji, przeszukiwanie katalogów i baz bibliograficznych, korzystanie z biblioteki cyfrowej, ocena źródeł informacji, tworzenie własnej bazy bibliograficznej), z uwzględnieniem wiedzy i umiejętności niezbędnych przy pisaniu prac (kompozycja pracy, cytowanie źródeł, bibliografia załącznikowa, prawo autorskie) oraz wszechstronne wykorzystanie możliwości platform e-learningowych. Opracowując kurs, należałoby rozważyć włączenie nauczycieli akademickich prowadzących seminaRIA dyplomowe do prac związanych z jego tworzeniem. Ich udział w tych pracach byłby pomocny w stworzeniu swego rodzaju kompendium dla

przygotowujących prace dyplomowe. Idealnym rozwiązaniem byłoby stworzenie wariantów szkolenia dostosowanych do potrzeb poszczególnych kierunków studiów.

Dobrze opracowany kurs on-line pozwoliłby na dotarcie do szerszego kręgu odbiorców, szczególnie studentów kierunków nieobjętych tradycyjnym szkoleniem. Ma to istotne znaczenie, jeśli uwzględnimy fakt, że objęcie wszystkich studentów tradycyjnym szkoleniem byłoby trudne choćby ze względów kadrowych. E-kurs z pewnością sprzyjałby podniesieniu prestiżu biblioteki i promocji jej usług.

Niewielkie zainteresowanie możliwością współpracy z innymi bibliotekami technicznymi w zakresie przygotowania zdalnych form kształcenia może świadczyć o niedocenieniu jej znaczenia na różnych etapach prac. Wydaje się jednak, że zarówno wymiana doświadczeń na tym poziomie, jak i współpraca wewnątrz uczelni z nauczycielami akademickimi prowadzącymi seminaria dyplomowe i uczelnianymi jednostkami e-learningowymi sprzyjałoby stworzeniu przemyślanych, dobrze zorganizowanych i efektywnych kursów z możliwie najpełniejszym wykorzystaniem możliwości kształcenia na odległość i przyśpieszyłoby ich wdrażanie przez kolejne ośrodki.

Wcale nie powszechne, na dodatek fragmentaryczne, badania statystyk szkoleń nie dają pełnego obrazu korzystania z poszczególnych form i ich atrakcyjności dla użytkowników. Niski wskaźnik badania efektywności szkoleń i satysfakcji uczestników nie pozwala na wysnucie jakichś ogólniejszych wniosków. Można jednak pokusić się o stwierdzenie, że badania takie z pewnością mogłyby być pomocne, np. jako wskazówki do modyfikacji istniejących form kształcenia i w efekcie wpłynąć na podniesienie jakości i skuteczności kształcenia, a także dostosowania go do potrzeb użytkowników.

Bibliografia:

1. BUSSE-TURCZYŃSKA, E., SZCZEPAŃSKA, B. (red.). 25. Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. *Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej. Lublin — Kazimierz Dolny 12–14 czerwca 2006* [on-line]. [Warszawa]: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, K[omisja] W[ydawnictw] E[lektronicznych], 2006 [Dostęp 25.09.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/25kpbm/>. ISBN 83-921757-5-1.
2. DOBRZYŃSKA-LANKOSZ, E., GARCZYŃSKA, M. Biblioteka akademicka a społeczność akademicka — wspomaganie procesów dydaktycznych i działalności naukowej na przykładzie Biblioteki Głównej AGH. *Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych. Materiały konferencyjne. Łódź, 25–27 czerwca 2008 r.* Łódź: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, 2008, s. 121–135.
3. GRUCA, A. Szkolenie biblioteczne w formie e-learningu w Bibliotece Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej. W: RUX, E. (red.). *E-learning w bibliotekach: materiały z ogólnopolskiej konferencji "E-learning wyzwaniem dla bibliotek" (Częstochowa, 11-12.10.2011)*. Warszawa: Agencja SUKURS, 2012, s. 95–98.
4. JANCZAK, B. Pół wieku dydaktyki bibliotecznej w AGH. *PTINT* 2009, nr 1–2, s. 26–34.
5. *Konferencja Rektorów Polskich Uczelni Technicznych (KRPUT)* [on-line]. [Dostęp 25.09.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://krput.p.lodz.pl/>.
6. KURKOWSKA, E.J. Wykorzystanie Internetu w działalności dydaktycznej polskich bibliotek uniwersyteckich. W: *Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych. Materiały konferencyjne. Łódź, 25–27 czerwca 2008 r.* Łódź: Biblioteka Politechniki Łódzkiej, 2008, s. 391–401.

Dział artykuły tematyczne

- 7 . KUZAK, T. E-learning we współczesnej szkole wyższej. W: CHRZĄSZCZ, A., KUSIAK, J. (red.). E-learning w społeczeństwie wiedzy. Materiały konferencyjne. Łódź: Wydaw. WSHE, 2005, s. 27–40.

Janczak, B. Książka Edukacja informacyjna użytkowników w bibliotekach polskich uczelni technicznych (w świetle badań ankietowych). W: *Biuletyn EBIB* [online] 2012, nr 7 (134), *Polska oferta edukacyjna dla bibliotekarzy - stagnacja czy kreacja?* [Dostęp: 20.10.2012] Dostępny w World Wide Web: http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/134/134_janczak.pdf. ISSN 1507-7187.